

De små tings mester

JULIE VÖGE OG JACOB EHRBAHN (FOTO)

Nogle ting gør bare hverdagen lettere, uden at vi lægger mærke til dem. Det er næppe mange gange i dit liv, du har sagt til dig selv: Hvor er det en lækker skrue, der er i det dørhåndtag! Og hvor er det egentlig fantastisk, at den kan skrues ind i det gevind, der gør, at håndtaget overhovedet sidder fast i døren!

Ligesom du sikkert heller ikke ligefrem er hæs efter at have lovprist lukkemekanismen i dit bæltespænde, hængslet på dragkisten i stuen og de små rosenknopper, der gør den syv-armede lysestage i kirken så speciel.

Alle er de ting, der i gamle dage blev fremstillet af en gørtler, og som i dag fortrinsvis udføres af en metalsmed eller en maskine. Men er de små dele meget gamle, og går de i stykker, må maskinerne give fortabt, og gørtleren skal tilbage på banen. Kun han er i stand til at lodde, støbe, pudse, skrue og banke på en facon, så flere hundrede år gamle lysekroner, lysestage, spænder og beslag kan komme til at funkke og funke på ny.

Googler man ordet 'gørtler', kan man læse, at det stammer fra det tyske 'Gürtel', der betyder bælte, og at der er tale om en håndværker, der fremstiller små brugsgenstande i messing, bronze, kobber og andre metaller. Og som blandt andet laver bæltespænder. Eller rettere lavede. For de blot fem-seks gørtlere, der er tilbage i landet, laver ikke rigtig nye ting længere. Deres arbejde består mest i at reparere gamle sager.

En af dem er 69-årige Jens Murillo, der 20 timer om ugen sidder i sit værksted og sin butik, Gørtleriet, ved havnen i Roskilde. Kunderne kan deles ind i tre typer. Der er kirkerne, som skal have shinet kirkelamper og lysestage op. Der er marskandiserne, som skal have repareret loppe- og dødsbofund med henblik på videresalg. Og så er der private kunder, som synes, at det efterhånden er lidt trist at se på familiens gamle lysestage, der har mistet glansen, men hvor ridser og pletter til gengæld lyser tydeligt op.

Jens Murillo elsker alle dele af faget: »Resultatet af mit arbejde er nemlig altid, at folk er ved at falde bagover, når de kommer og henter deres 'nye' gamle ting. Ja, nogle gange oplever jeg, at kunden faktisk synes, at deres gamle lyse-

stage eller lampekrone er kommet til at se alt for ny ud. Men jeg kan jo ikke pudse en ting halvt eller sætte en stage skævt på».

I 1950'erne havde et firma som Louis Poulsen 40 gørtlere ansat. De bukkede blandt andet skærme til Poul Henningsens metallamper og lavede gevind til alle samlinger. I andre møbel- og designfirmaer var gørtleren også en nødvendig medarbejder, når for eksempel en snedkermester ville have to hængsler til sin nye kommode. Så var det ty-

FAGMANDENS TIP

Skyl aldrig stearin af en stage med vand. Stearinen stopper afløbet. Brug heller **ikke en kniv**, for så risikerer du at lave ridser i stagen, som ikke kan pudses væk.

Tænd i stedet ovnen på **100 grader**, læg bagepapir på en bageplade og lysestagen ovenpå. Efter **10 minutter i ovnen** tager du stagen ud, og stearinen er væk. Tør stagen efter med køkkenrulle.

pisk gørtleren, der udviklede prototypen, som senere kom i produktion.

I dag bruges der standardprodukter til eksempelvis hængsler.

»Det siger sig selv, at det er billigere at købe et standardhængsel end at betale mig for at sidde flere dage og støbe, lodde og finpudse mig frem til en model«, fortæller Jens Murillo.

Noget andet, der har forandret sig, er vores lyst til at pudse metalvarer. Det giver Jens Murillo mere arbejde – som nogle gange også betyder, at han kan glæde kunder med, at deres ordinære lysestage måske er en sjælden antikvitæt og måske ligefrem er meget værd.

»Skruer du for eksempel en lysestage af foden, kan du oftest afgøre stagens alder ud fra, hvor mange riller gevindet har. Jo færre riller, des ældre stage. Og dermed også som regel en højere værdi«, forklarer Jens Murillo.

Et andet trick til at vurdere en stages kvalitet og værdi er at se på, om der er huller i støbningen. Det er der stort set aldrig, hvis en dansk gørtler står bag, men hvis det er en hurtigt fremstillet stage fra Kina, er det ikke et særsyn.

»Men så kan kvaliteten altså også aflæses i prisen«, tilføjer Jens Murillo.

spis&bo@pol.dk

NY GLANS. Fra ny koster Petronella-lampen (nederst th.), designet af Henning Koppel, 3.500 kroner, mens det koster cirka 400 kroner at få en gammel, slidt model restaureret hos en gørtler. Til venstre kan man se lampen, inden den har været under gørtlerens kyndige hånd. Gørtlerens vigtigste arbejde er at skære gevind, file, pudse og lodde – og at have et meget bredt og gerne gammelt udvalg af værktøj, fordi gamle ting bedst reparerer med den type værktøj, de i sin tid blev lavet med.